

„Dziecko rodzi się wszechstronnie uzdolnione, z pełną możliwością rozwoju we wszystkich kierunkach, potencjalną wybitną inteligencją i zadatkami na rozwijanie wielkiej twórczości oraz dużym talentem społecznym. Trzeba stworzyć mu możliwości ich maksymalnego rozwoju” (D. Lewis, 1988, s.9).

Wpływ zabawy na rozwój dziecka

Co to jest zabawa?

- Zabawa jest zjawiskiem społecznym, a nie biologicznym - rozwija się pod wpływem otoczenia i działalności dziecka.
- Zabawa jest jakościowo inna od zabawy zwierząt.
- Zabawa ma historyczny charakter - zmienia się i kształtuje pod wpływem historycznie społecznych warunków, w jakich dzieci się wychowują.
- Zabawa dziecka jest odzwierciedleniem poznanej przez nie rzeczywistości.

Rodzaje zabaw.

Zabawy dzieci są bardzo różnorodne, dlatego klasyfikuje się je według rozmaitych kryteriów. W zależności od poziomu własnej aktywności dziecka wyróżniamy zabawy swobodne - podejmowane z inicjatywy dziecka i kierowane przez rodzica lub nauczyciela. Natomiast biorąc pod uwagę liczbę dzieci uczestniczących w zabawie wyodrębniamy zabawy indywidualne i grupowe. W zależności od poziomu uspołecznienia dzieci przebywających w grupie możemy wskazać trzy rodzaje zabaw:

- równoległe - gdzie dzieci bawią się obok siebie, ale nie ze sobą;
- zbiorowe - gdzie dzieci bawią się wspólnie, lecz nie dzielą między siebie ról i funkcji;
- zespołowe - podporządkowane wspólnemu celowi, z podziałem ról, przywódcą i wykonawcami poszczególnych zadań.

W literaturze napotka się różne rodzaje klasyfikacji zabaw według ich treści, różna też jest ich terminologia. Najczęściej powtarzające się rodzaje zabaw przytoczę:

- zabawy manipulacyjne,
 - zabawy konstrukcyjne,
 - zabawy tematyczne,
 - zabawy dydaktyczne,
 - zabawy ruchowe.
- Zabawy manipulacyjne - występują najwcześniej w rozwoju dziecka już w 4-5 miesiącu życia, gdy dziecko osiągnie sprawność chwytania. Najpierw dziecko ogląda, obserwuje i uczy się poznawać przedmioty po ich wyglądzie oraz zapoznaje się z ich powierzchnią i kształtem. Przez uderzanie uczy się poznawać przedmioty po wydanym przez nie dźwięku. Następnie działa za pomocą przedmiotów, wykonując daną rzecz, do czego się ona nadaje
 - Zabawy konstrukcyjne - polegają na tworzeniu tzw. „dzieła” z dowolnego materiału, a więc dotychczasowa manipulacja staje się zabawą konstrukcyjną, gdy dziecko spostrzeża i uświadamia sobie swoje „dzieło”. Do tego rodzaju zabaw W. Okoń zaliczył budowanie z klocków, rysowanie, pisanie, budowanie z piasku, z gliny, opowiadanie, śpiew, robienie wycinanek, układanie obrazków, bawienie się kalkomanią, robienie tańcuszków, puszczenie baniek mydlanych, rzucanie cieni na ścianę itp.
 - Zabawy tematyczne - określane również jako: iluzyjne zabawy fikcyjne, zabawy w odgrywanie roli, zabawy dramatyczne, zabawy naśladowcze i odtwórcze, a także zabawy twórcze oraz udawane i przedstawiane. Istotą zabawy tematycznej jest działanie polegające „na oddziaływaniu na przedmioty, na przeistaczaniu i na opanowywaniu ich, czyli podporządkowaniu przedmiotów władaniu osoby działającej”.
 - Zabawy i gry dydaktyczne - są określonego rodzaju rozrywką umysłową, której wynikiem jest bezbolesna dla ucznia ocena jego wysiłków, porównywalna z wynikami innych uczestników zabawy. Do gier i zabaw dydaktycznych K. Tyborowska zalicza loteryjki, zagadki, segregowanie, podkreślając, że w tych zabawach dziecko musi się podporządkować określonym regułom i przepisom.

W zabawie dydaktycznej stawiamy przed dzieckiem określone zdania do rozwiązania, ponieważ w procesie rozwiązywania tego zadania najbardziej czynny jest umysł dziecka zabawy te określane są jako nauczające. Zabawy ruchowe - są bardzo różnorodne, gdyż wyczerpują wszystkie rodzaje właściwych człowiekowi naturalnych ruchów. Oprócz ruchu występują w nich treści intelektualne, mające wyraz w temacie i czynnościach zabawowych.

Najczęściej aktywność przypisywana jest do wieku:
dzieci - zabawa,
młodzież - nauka,
dorosły - praca.

Warto jednak zastanowić się nad słusznością takiej klasyfikacji. Oto argumenty za jej utrzymaniem:

- **zabawa** - łączy się z przyjemnością, z realizacją indywidualnych potrzeb,
- **nauka** - ze zdobywaniem wiedzy, kształtowaniem postaw,
- **praca** - z wysiłkiem, z gratyfikacją ekonomiczną.

Zwrócenie uwagi na człowieka jako podmiot życia wymusza integralne spojrzenie na jego aktywność:

- **zabawa** - realizowana z wysiłkiem jest „pełniejsza”, „satysfakcjonująca”, bardziej kształcąca,
- **nauka** - realizowana dla przyjemności i korzyści życiowych (jest trwalsza, efektywniejsza),
- **praca** - realizowana z przyjemnością, z poczuciem niezależności daje lepsze wyniki.

Dlatego też proponuje się, aby w zabawie dziecka dostrzegać elementy pracy, nauki, w nauce ucznia - elementy zabawy i pracy, w pracy dorosłego elementy zabawy i nauki. Podstawową formą aktywności dziecka w wieku przedszkolnym, dzięki której rozwija się ono i stopniowo przygotowuje do nauki szkolnej, jest działalność zabawowa.

W zabawie bowiem szybciej niż w innych formach działalności, kształtują się u dziecka umiejętności planowania, długotrwałej realizacji zamierzeń, a gdy zachodzi potrzeba rozkładania czynności na etapy, współdziałania z innymi, wykonywania poleceń, pełnienia określonych funkcji i ról zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Doświadczenia te później funkcjonują w zamierzonym uczeniu się w szkole.

Dziecko w wieku przedszkolnym jest istotą aktywną, twórczą i kreatywną. „Dziecko w zabawie kształci swoje zmysły, doskonali sprawność motoryczną, wzbogaca wiedzę o świecie, ale także – co szczególnie wyraźnie podkreśla V. Axline – wzbogaca wiedzę o samym sobie, to znaczy poznaje swoje możliwości i uczy się je oceniać.

W zabawie dziecko odzwierciedla swoje wiadomości, opowiada o sobie, o tym co go interesuje i czego pragnie. Daje mu ona możliwość ukazania całej swojej osobowości.

Zabawy wyzwalały różne emocje pozytywne i negatywne, ale też pozwalają na ich rozładowanie, dzięki czemu dziecko może lepiej funkcjonować. W zabawie dziecko komunikuje się z innymi (rówieśnicy, dorośli), doskonaląc mowę, ucząc się kontaktów, przezwyciężając trudności w ich nawiązywaniu. Kontakty uczą bycia cierpliwym, odporności na spotykane trudności i sposobów ich rozwiązywania. Uczy się nie tylko obcowania z ludźmi, ale i z przyrodą, sztuką, przedmiotami codziennego użytku, uczy się jak zastosować to co już wie.

W zabawie dziecko może realizować własne cele, nabiera wiary we własne siły, decyduje się na przekazanie swoich pomysłów innym. W zabawie dziecko zaspokaja potrzebę ruchu, działania, poznania, tworzenia kontaktów z innymi – współdziałania, akceptacji siebie i innych oraz samorealizacji.

Zabawy wpływają na kształtowanie postaw, osobowości i kompetencji dziecka w wieku przedszkolnym. Jednak będą miały one charakter wszechstronny wówczas, gdy zostanie doceniona wartość wychowawcza i edukacyjna każdego rodzaju zabaw.

Nieodłącznym elementem zabawy są funkcje, jakie ona pełni.

E. Minczakiewicz przedstawia funkcje zabaw, które ujęte są według kryterium typu zmian, jakie się dokonują u dziecka pod ich wpływem:

- „kształcąca — poprzez zabawę dziecko kształci zmysł, doskonali sprawność motoryczną, wzbogaca wiedzę o świecie i o samym sobie, uczy się poznawać swoje możliwości i ocenia je;

- wychowawcza — dziecko przyswaja różne normy, poznaje reguły postępowania, zawiera umowy;
- terapeutyczna (korekcyjna) — dziecko ma sposobność uwolnienia się od dręczących je napięć i emocji, uczy się też wyrażania swoich uczuć i rozwiązywać swoje problemy;
- projekcyjna — pozwala wkroczyć dziecku w różne role społeczne, daje okazje do zrealizowania rzeczy niemożliwych w codziennym życiu, pozwala na uniknięcie za nie kary."

Tak więc zabawa jest swoistą formą dzięki, której dziecko w sposób naturalny gromadzi wiedzę o otaczającym świecie, zdobywa nowe umiejętności. Blokując dziecku zabawę uniemożliwiając lub ograniczając dzieciom twórczą i mądrą zabawę, hamujemy rozwój wszystkich sfer.

Rodzic powinien być dyskretnie obecny obok dziecka i jednocześnie wśród dzieci. Naturalną potrzebą dziecka, oprócz ciekawości świata, jest ciekawość samego siebie, mierzenie z sobą, usamodzielnianie. W związku z tym zachodzi konieczność wprowadzania zadań o różnym zakresie trudności, złożoności, jasności, zadań z zawartą możliwością eksperymentowania, spekulowania, kojarzenia, odkrywania.

Rodzice powinni nawiązywać bezpośredni kontakt z dzieckiem poprzez wspólne spacerowanie, wycieczki, głośne czytanie książek, zabawy, oglądanie ilustracji, programów telewizyjnych. Powinni także stworzyć dziecku w domu jego własny kącik, o który by samo dbało, w którym trzymałoby swoje ulubione zabawki, książki, przybory do malowania oraz różne swoje dziecięce skarby.

Duży wpływ na treść zabaw mają zabawki, które dorośli dziecku podsuwają.

Powinniśmy wiedzieć i dostarczać oprócz kupionych zabawek w sklepie, różnorodne materiały i przedmioty, o określonym ściśle przeznaczeniu, które w zabawie mogą pełnić różne funkcje, np. pudełka, kapsle, szpulki itp.

Przedmioty te są uniwersalne i bardzo wzbogacają treść zabaw, bo można im nadawać za każdym razem inne znaczenie, w zależności od potrzeby. Wiek przedszkolny, to czas zabawy, beztroski, fantazji. Dzieci w tym wieku chcą być akceptowane przez siebie samych i nas dorosłych.

Otoczającą rzeczywistość dziecko poznaje dzięki zabawie. Potrzeby i pragnienia, których dziecko nie może zaspokoić w inny zadawalający sposób, może właśnie zrealizować w zabawie.

<https://www.przedszkola.edu.pl/wplyw-zabawy-na-rozwoj-dziecka.html>

<https://oswiatapolska.eu/wp-content/uploads/2016/02/ZABAWAWWIEKUPRZEDSZKOLNYM.pdf>